

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу
№188 «Червона гвоздика»
Запорізької міської ради Запорізької області

«Функції сім'ї дитини з порушенням зору».

Вчитель дефектолог
Коновалова Н.А.

Сім'я є тим соціальним інститутом, в якому з моменту народження здійснюється виховання дитини, її соціалізація.

Особливістю сімейного виховання є найбільш близький емоційний контакт дітей з батьками.

У дитини з порушеннями зору є сфери психічного і фізичного розвитку, на які патологія впливає найбільше. Це, зокрема, пізнавальна і фізична активність, діяльність, уявлення про навколишнє середовище, орієнтування у просторі. Батьки дітей з вадами зору повинні знати шляхи компенсації зорової недостатності та вміти допомагати своїм дітям у розвитку.

У педагогіці виділяють біологічну, соціальну та економічну функції сім'ї, які стосовно слабозорих дітей набувають певної своєрідності.

Біологічна функція сім'ї полягає в народженні здорової дитини. Це найголовніша функція, оскільки реалізація усіх інших залежатиме від того, наскільки батьки були психологічно і фізіологічно готові до виконання своєї соціальної ролі.

Вже на початку виконання біологічної функції батьки несуть відповідальність за долю своєї ще ненародженої дитини. Майбутні батьки повинні усвідомлювати загрозу для здоров'я дитини наявності в їхньому організмі шкідливих речовин, які викликають мутацію генно-хромосомних систем і впливають на подальший психофізичний розвиток дитини.

Соціальна функція реалізується батьками шляхом створення оптимальних умов для соціального розвитку дитини. Дитина має успадкувати від батьків не лише біологічні риси, але й соціальні, моральні, які вона засвоює в сімейному колі, такі, як чесність, доброту, справедливість, доброзичливість, охайність, позитивні звички. Саме батьківська школа лежить в основі їх формування, адже сенситивним періодом для цього є 6-7 річний вік дитини. У реалізації соціальної функції батьків поганий зір їхньої дитини не відіграє вирішальної ролі. Якщо батьки правильно ставляться до цієї проблеми своєї дитини, вірять у великі потенційні можливості її розвитку, якщо в сім'ї існують високі моральні стосунки, дитина набуває позитивного соціального розвитку незалежно від стану її зору.

Особливе значення у батьківському вихованні відіграє **економічна** функція. Вона пов'язана із соціальною функцією і передбачає створення матеріальних умов для життя і розвитку дитини. Йдеться про наявність відповідних житлових умов, харчування, іграшок, книжок та ін.. Зрозуміло, що мова йде про забезпечення дітей матеріальними благами на рівні достатку родини, але ці питання повинні стояти на першому плані при розрахунку сім'єю свого бюджету.

Залежно від позиції батьків стосовно дефекту зору у дитини, в сім'ї формуються своєрідні стилі батьківської поведінки, які впливають на психічний розвиток дитини.

До вашої уваги будуть представлені чотири типи взаєностосунків батьків і дітей. Вам треба визначити Ваш стиль стосунків, а обрати той, який позитивно впливатиме на формування особистості вашої дитини.

1. Ліберальний, опікуючий тип.

Сім'я зайняла позитивну позицію щодо дитини, в сім'ї стабільні відносини між батьками, низький рівень конфліктності, емоційна підтримка інших членів сім'ї. Проте, на загальному позитивному фоні можуть спостерігатись такі особливості у ставленні до дітей з порушеннями зору, коли їх надмірно опікують. Дітям не встановлюються будь-які обмеження, тому вони схильні до неслухняності, на людях поводять себе імпульсивно, невимогливі до себе. Атмосфера надмірної опіки, в якій дитина сприймається батьками як понад цінна, або як жертва, як скривджена долею істота, також шкодить вихованню. При цьому часто батьки відчують свою провину перед дитиною і намагаються компенсувати її, приносячи себе в жертву дитині. У такій сім'ї дитину не навчають самообслуговуванню, поводяться з нею як із беззахисною, що не здатна до самостійності. Батьки балують своїх дітей, потураючи їх примхам. Інколи це супроводжується розхвалюванням дитини, переоцінкою її здібностей. При такому характері взаєностосунків дитина починає диктувати свою волю. Несформованість у дитини звички і потреби до простих видів праці, небажання самостійно щось зробити для себе і батьків створюють обстановку панування дитини, а сама вона перетворюється в пестуна, зніжене, егоїстичне створіння, яке не готове до майбутнього самостійного життя. Часто таке ставлення батьків призводить до того, що з віком дитина намагається від них відсторонитися, висловлює претензії за те, що її нічому в житті не навчили.

2. Нетерпимий, суворий, авторитарний тип.

Взаєностосунки у сім'ї в таких випадках будуються на страху дітей перед дорослими. Тип спілкування в сім'ї значною мірою визначається особистісними особливостями батьків, як правило, одного з них. Такі батьки на перше місце у вихованні ставлять суворість, твердість, іноді жорстокість. Вони прагнуть досягти порядку і дисципліни не переконаннями, добротою, а примусом і тиском, пред'являють до дитини з порушенням зору нереальні вимоги, які формують страх і душевну тривогу, руйнують її нервову систему.

3. Байдужий тип.

Несприятливе ставлення батьків до дітей з порушеннями зору іноді характеризується загальним емоційним відчуженням, розривом духовної

близькості з дитиною. Члени такої сім'ї живуть своїм відокремленим життям незалежно один від одного. Незряча дитина в такій сім'ї живе своїми вузькими інтересами, у неї свій світ, в який вона не пускає батьків, а батьки і не прагнуть її зрозуміти, це для них неможливе і непотрібне. Такі батьки перекладають свої батьківські обов'язки на вчителя і вихователя. Незнання і нерозуміння батьками особливостей розвитку їх дітей, невіра у їх компенсаторні можливості, перспективи досягнення ними високого культурного та професійного рівня інколи викликає деспотичну поведінку батьків у спілкуванні зі своєю дитиною. Батьки мовчки припускають, що їх дитина з порушеннями зору несамотійна, не дуже розумна, емоційно нестійка і, безумовно, ще не в змозі нести відповідальність і приймати рішення. Передбачається також її неповноцінність порівняно зі зрячими.

4. Емпатичний тип.

Батьки переорієнтовані з позиції опікування на емпатичну позицію. В сім'ї дружні, чуйні стосунки, у спілкуванні з дітьми дорослі уникають роздратованості, нервозності. Батьки забезпечують корисну діяльність дітей (гру та навчання), створюють трудову атмосферу в сім'ї, залучають дитину до самотійності, як в побутовій, так і в пізнавальній діяльності, проявляють зацікавленість інтересами дитини, її успіхами. Обов'язково встановлюється зв'язок з офтальмологом, педіатром, тифлопедагогом, вихователями, психологом, отримуються від них консультації та корисні поради.

Література:

- 1.Є.П. Синьова Тифлопсихологія – К., 2008р.
- 2.Є.П.Синьова, С.В. Федоренко Тифлопедагогіка – К., 2009р.
- 3.В.П. Ермаков, Г.А. Якунин Основы тифлопедагогтики. Развитие, обучение и воспитание детей с нарушением зрения – М., 2000г.
- 4.Програма розвитку дітей з важкими порушеннями зору від 3 до 6 років. Вавіна Л.С. Бутенко В.А. Гудим І.М.
- 5.Л.С.Вавіна Особистісний розвиток молодших школярів з порушеннями зору в сім'ї // Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам.Кн.3.-К., 2006.
- 6.Психология воспитания детей с нарушениями зрения./Под ред. Л.И.Солнцевой, В.З.Денискиной- М.,2004.